

Nasjonal
kommunikasjons-
myndighet

Oppsummering av hørings svar for veileder til offentlige aktører for innplassering av infrastruktur for mobilnett

November 2022

Innhold

1 Innledning og generelle tilbakemeldinger	3
2 Det offentlige rolle som tilrettelegger	6
3 Overordnet tilrettelegging for mobil infrastruktur	8
4 God praksis for søknadsbehandling og avtaleinngåelse	12
4.1 Generelt om søknadsbehandling og avtaleinngåelse	12
4.2 Dokumentasjon ved søknad	13
4.3 Kontaktpunkt.....	15
4.4 Estetiske hensyn.....	17
4.5 Avtalelengde.....	18
4.6 Krav til sikkerhet.....	19
4.7 Avslag	21
4.8 Andre forhold	22
5 Kraftforsyning	23
6 Vederlag.....	25
7 Annet regelverk på ekomområdet	30
8 Mulige tiltak fra mobiloperatørene.....	31

1 Innledning og generelle tilbakemeldinger

Dette dokumentet oppsummerer innspill til Nasjonal kommunikasjonsmyndighets (Nkom) høring om veileder for innplassering av infrastruktur for mobilnett på offentlige arealer.

Høringen ble gjennomført i perioden 12. mai 2022 til 1. juli 2022. Nkom mottok høringssvar fra følgende aktører:

- Avinor AS (Avinor)
- Folkets Strålevern
- Forsvarsbygg
- Ice Communications Norge AS
- Larvik kommune
- Nasjonalt breibandsråd
- Nordland Fylkeskommune
- Nye veier
- Sarpsborg Kommune
- Statens vegvesen
- Stavanger kommune
- Telenor ASA
- Telia Norge AS
- Viken Fylkeskommune
- Ålesund kommune

I tillegg mottok Nkom innspill fra Ingrid Kåss 15. september 2022.

Uttalelsene fra de ulike høringsinstansene er oppsummert etter kapitlene og spørsmålene i høringsdokumentet. Nkom gir kortfattet uttrykk for sitt syn på de aktuelle kommentarene og hvordan tilsynet har behandlet innspillene.

Høringssvarene er tilgjengelige på Nkoms hjemmeside.

Generelle tilbakemeldinger på høringen om veileder

Forsvarsbygg mener at en generell veileder for innplassering av infrastruktur for mobilnett på offentlige arenaer, slik den er skissert av Nkom, ikke vil være treffende for behandling av innplassering hos Forsvarsbygg som har et internt behandlingsregime for slike saker som skal sikre at hensynene til blant annet sikkerhet og interferens blir ivaretatt. Det kan eventuelt påpekes et sted i dokumentet at innplassering på Forsvarets eide/leide areal er undergitt en egen prosedyre som kan fravike fra normalen, og vil være tidkrevende på grunn av hensyn til sikkerhet og interferens.

Ice gir i sitt hørings svar uttrykk for at veilederen er et veldig godt initiativ, både som viktig støtte og for å gi tydelige signaler.

NyeVeier sier i sin tilbakemelding at det ikke er relevant å gi innspill til høringen.

Sarpsborg kommune gir uttrykk for at veilederen er svært relevant sett opp mot vedtaket kommunen gjorde i juni 2022 vedrørende bredbåndsdekning i kommunen.

Statens vegvesen skriver at dersom ønsket er at søknadsmottakere skal opptre ensartet, bør det være konsekvent hvem som omtales som søknadsmottaker/utleier, ellers bør det spesifiseres hvilke krav som gjelder for de forskjellige. Enkelte kapitler nevner spesielt kommuner og eller kommuner/fylkeskommuner, mens andre kapitler også nevner «andre offentlige bygg og grunn».

Videre ønsker Statens vegvesen en veileder med en tilnærming til neste generasjons nødnett, og hvilke strategier/krav dette vil utløse i forbindelse med utbygging av infrastruktur, spesielt med krav til reservekraft for nødnett, dekningsområder, signalkvalitet, redundans etc.

Stavanger kommune gir uttrykk for at det er et positivt initiativ med en nasjonal veileder, som kan bidra til at saksbehandlingen i kommunene blir så lik som mulig. Kommunen mener imidlertid at veilederen treffer for snevert, og mener den bør inkludere all generell infrastruktur som kommuner eier/rår over, slik som lyktestolper og buskur, og ikke bare bygg og grunn.

Telenor mener veilederen vil være et nyttig hjelpemiddel i mobilutbyggingen og at den vil lette saksbehandlingen. Telenor peker samtidig på at veilederen bør ha konsistent begrepsbruk og en oversikt over sentrale ord og begreper. Telenor mener også at veilederen bør gi informasjon om at neste generasjons nødnett vil bli realisert i de kommersielle mobilnettene.

Telia fremholder at det er overordnede inntrykket er positivt og mener veilederen gir balansert veiledning som kan være nyttig både for mobilnett- og grunneiere. Telia oppgir at den endelige veilederen bør oppgi grunnlaget for anbefalingene og mener dette vil gi brukerne bedre forutsetninger for å forstå og bruke anbefalingene.

Ålesund kommune er positiv til at kommunens rolle som tilrettelegger for utbygging av ekom-infrastruktur støttes med god rettleiding. Imidlertid er det mange av byggene i kommunen ikke enkelt kan fasilitere offentlig ekom-infrastruktur uten kostbar tilpassing av bygningsmassen og uten negativ innvirkning på kommunal drift. Den generelle ulempeerstatningen som vanligvis blir tilbudt, dekker sjelden de reelle ekstrakostnadene som en blir påført over tid. Kommunen mener det er viktig at en gjennom veilederen ikke utfordrer kommunens disposisjonsrett til egne eiendommer.

Nkoms vurdering

Mottatte høringsinnspill er i hovedsak generelt positive til forslaget om en veileder slik Nkom har skissert i høringen.

Når det gjelder innspill knyttet til hvem veilederen retter seg mot, er utgangspunktet at veilederen er relevant for alle kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige aktører som disponerer arealer, herunder bygg og grunn som er egnet for innplassering av infrastruktur for mobilkommunikasjon. Nkom ser ikke behov for å skille på hvilke deler som gjelder for ulike instanser. Noen offentlige aktører kan imidlertid ha særskilte behov som stiller ytterligere krav til sikkerhet slik Forsvarsbygg fremhever. Veilederen er ikke til hinder for det. Imidlertid har alle offentlig aktører et viktig samfunnsansvar for å legge til rette for utbygging av mobilnett, og de overordnede prinsippene i denne veilederen er derfor relevante for alle.

Nkom mener det er relevant å gi informasjon om at neste generasjon nødnett vil bli realisert i de kommersielle mobilnettene slik både Statens vegvesen og Telenor påpeker, da dette også er et forhold som øker viktigheten av godt utbygde og robuste mobilnett. Hvilke strategier/krav dette innebærer, slik Statens vegvesen ber om at inkluderes, er imidlertid et arbeid som fortsatt pågår og er ikke innenfor denne veilederens virkeområde.

Når det gjelder infrastruktur som lyktestolper og busskur som kommune/fylkeskommune eier/rår over, anser Nkom at slike normalt vil bli omfattet av veilederen dersom de står på grunn som kommune/fylkeskommune. Nkom har presisert dette i veilederen.

Nkom har i veilederen tatt hensyn til Telenors innspill til begrepsbruk. Nkom har ikke sett behov for en egen ordliste, men definert begrepene første gang de benyttes.

Nkom merker seg innspill om at veilederen bør oppgi grunnlaget for anbefalingene og har videreført dette i veilederen.

Tekniske utfordringer ved innplassering i eldre bygg, slik Ålesund-kommune beskriver, må avklares fra sak til sak mellom offentlig aktør som utleier og mobiloperatørene. Det vil i hver enkelt sak måtte gjøres en avveining mellom fordelene av bedre dekning og ulemper ved eventuell tilpasning. Nkom ønsker med veilederen å etablere en mer enhetlig praksis som kan bidra til å forenkle prosessene, blant annet ved å gi veiledning knyttet til avtaler og vederlag som kan avhjelpe utfordringer som dem Ålesund kommune peker på i sitt høringssvar.

Nkom har gjort enkelte justeringer i veilederen for å ivareta kommentarene fra høringen.

2 Det offentlige rolle som tilrettelegger

Nkom innledet høringen med å utdype at det offentlige har en viktig rolle i å bidra til godt utbygd mobil infrastruktur da både kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige aktører råder over bygg og grunn som kan være sentrale lokasjoner for mobilnetteierne.

Høringsinnspill:

Avinor påpeker at fremtidens mobilnett (5G) vil i stor grad kreve innendørs installasjoner for å gi tilfredsstillende dekning innendørs i større bygg. Avinor foreslår derfor følgende presisering (understreket): *“Det finnes ikke bestemmelser i ekomloven eller andre regelverk som direkte regulerer innplassering av basestasjoner på offentlige bygg og grunn og i offentlige bygg. Slik innplassering er basert på avtale mellom netteier og kommune, fylkeskommune og annen offentlig virksomhet.”*

Avinor tilføyer at det er mobiloperatørene selv som er ansvarlig for å bygge dekning for mobiloperatørenes egne frekvenser i offentlige bygg. Avinor forutsetter også at mobiloperatørene har det fulle og hele tekniske og økonomiske ansvaret for en slik utbygging og påfølgende drift og forvaltningskostnader.

Nasjonalt breibandsråd mener at med målsetning om flere uavhengige mobilnett er det behov for avklaringer om tredjeparts adgang til infrastruktur. Alle må ha lik tilgang.

Ice kommenterer at veilederen refererer til kommuner og fylkeskommuner og foreslår at det presiseres at det også gjelder offentlige, kommunale og statseide foretak som eksempelvis Nye Veier, BaneNor, Avinor, Forsvarsbygg og Statsbygg.

Ice foreslår også at veilederen kunne inneholdt noe mer konkret om hvor samfunnsøkonomisk lønnsomt det er å legge til rette for investeringer i infrastruktur for fiber og mobil, som for eksempel presentert av NHO i rapporten «Samfunnsnyttene av gigabitsamfunnet» og fremheve at viktige tjenester som nødnett og befolkningsvarsling skal etableres i de kommersielle mobilnettene.

Videre foreslår Ice at Nkom legger til at det vurderes fortløpende om behovet for lovendring eller nye forskrifter er nødvendig for å regulere innplassering av basestasjoner på offentlig bygg og grunn.

Telia foreslår at veilederen fastsettes som rundskriv for å gjøre bruken av den mer effektiv.

Viken fylkeskommune opplyser at de forvalter, drifter og vedlikeholder fylkesveier, og at alle tillatelser til plassering av infrastruktur på veggrunn gis med bakgrunn i veglovens bestemmelser. For kabler og

ledninger er det krav om flytteplikt iht. ledningsforskriften. Andre installasjoner må plasseres utenfor sikkerhetssonen til veggen.

Nkoms vurdering

Innendørsdekning i offentlige bygg er viktig og vil i nyere energieffektive bygg ofte være en utfordring, da tykke vegger og energiglass hindrer signaler. Utbygging av innendørsdekning i slike tilfeller krever gjerne egen infrastruktur, for eksempel i form av småceller, signalforsterkere eller distribuerte antennesystem. Dette reiser en rekke spørsmål knyttet til hvem som skal eie innendørs infrastruktur, hvordan man sikrer at alle mobiloperatører kan få tilgang til infrastruktur for innendørsdekning osv. Disse spørsmålene blir enda mer sentrale med utbygging av 5G, da behovet for egen innendørsdekning er økende som følge av at høyere frekvensbånd med kortere rekkevidde benyttes. Problemstillingene ved innendørsdekning er dermed som oftest helt andre enn hva denne veilederen retter seg mot, da denne veilederen gjelder utfordringer ved tilgang til lokasjoner og arealer. Nkom arbeider derfor med spørsmål vedrørende innendørsdekning separat og i dialog med operatører, eiendomsutviklere, bedrifter og leverandører. Denne veilederen har således ikke til hensikt å dekke spørsmål om innendørsdekning. Dette er klargjort i veilederen, og Avinors innspill etterkommes dermed ikke på dette punktet. Nkom oppfordrer aktører som har spørsmål om innendørsdekning, til å ta disse opp med Nkom separat.

Det fremgår av stortingsmelding Meld. St. 28 (2020-2021) at tilgang skal gis på likeverdige betingelser til alle mobiloperatører. Når det gjelder innplassering av utstyr på offentlige tak eller vegger, baseres dette på avtaler mellom hver enkelt mobiloperatør og eier av bygg. Offentlige aktører må dermed legge til rette for likeverdige betingelser til mobiloperatørene som ber om innplassering. I master som mobiloperatørene selv bygger, vil mobiloperatørene normalt innplassere utstyr i hverandres master. Telenor er per i dag pålagt å gjøre dette, mens Telia og Ice tilbyr samlokalisering på kommersielt grunnlag.

Nkom ser ikke behov for å benytte veilederen til å ytterligere begrunne at utbygging av infrastruktur for digital kommunikasjon er samfunnsøkonomisk lønnsomt ettersom veilederen bygger på klare politiske målsetninger.

Ice mener behov for lovendring eller nye forskrifter på dette området må vurderes fortløpende, og Telia foreslår rundskriv. Nkom vil evaluere hvordan veilederen har fungert etter den har fått virke noe tid og vil deretter ta en helhetlig vurdering av behovet for ytterligere tiltak.

3 Overordnet tilrettelegging for mobil infrastruktur

Nkom anbefalte i høringen at kommuner og fylkeskommuner legger en tydelig strategi og plan med klare og positive føringer for hvordan de kan legge til rette for at innbyggerne har god tilgang til mobil digital infrastruktur. Videre anbefalte Nkom at en slik plan omfatter forholdet til stråling og at kravene planen eventuelt stiller til stråling, baseres på anerkjente terskelverdier.

Høringsinnspill

Folkets strålevern skriver i sitt innspill at ICNIRP gir anbefalinger om akutt eksponering, og de har ikke gitt noen grenseverdier for døgnkontinuerlig stråling. Det blir derfor direkte feil å henvise til ICNIRPs grenseverdier når det gjelder plassering av basestasjoner. Folkets strålevern mener det er påkrevd at veilederen gir grundig informasjon om vitenskapelig dokumentasjon på skadelige virkninger av stråling på mennesket og miljø og viser til kildesamling utarbeidet av Folkets strålevern¹.

Ice mener det bør tilføyes at kommuner og offentlige foretak skal forholde seg til grenseverdiene og retningslinjene som er satt av myndighetene med kompetanse på området, slik at det ikke lages egne lokale «føre var»-regler.

Ingrid Kåss etterlyser at veilederen anvender føre-var-prinsippet og legger tydelige og konkrete føringer for å hindre, eller i det minste begrense, at mobilmaster settes opp på steder der de vil skape relativt høy døgnkontinuerlig eksponering av sårbare grupper som barn og syke, som for eksempel rett ved/mot barnehager, skoler og sykehus. At de elektromagnetiske feltene fra slike master for det meste ligger svært langt under maksverdiene til ICNIRP, slik det nevnes i høringsnotatet, er ikke et tilstrekkelig argument mot ytterligere føre-var-tiltak.

Larvik kommune oppfatter at veilederen retter seg mot kommunen som avtalepart og som eier av bygninger og grunn, mens det fokuseres mindre på kommunenes rolle som forvaltningsorgan. Som forvaltningsorgan mener kommunen at det kan legges til rette for at prosessene knyttet til innplassering av mobil infrastruktur blir så smidig som mulig, og da særlig gjennom arealplanleggingen. Larvik kommune har generelle bestemmelser om innplassering av mobilantener i kommuneplanens arealplan, bestemmelser der det både er fokusert på estetiske hensyn og på elektromagnetisk stråling. Bestemmelsen legger begrensninger på innplassering av antenner der mennesker oppholder seg, og ved eller på fredede eller bevaringsverdige bygninger og områder. Det er strålingen fra antenner og den eventuelle faren strålingen utgjør for folkehelsen, som særlig har vært vanskelig for kommunen å håndtere.

¹ [Kildesamling-2020-10-24.pdf \(folkets-stralevern.no\)](#)

Kommuneplanens arealdel legger opp til at nye antenner «må vike» til fordel for bebyggelse og uteoppholdsarealer. Larvik kommune etterlyser at veilederen går mer inn på hvilke begrensninger en innplassering av en antenne vil bety for bruken av omkringliggende bygg/eiendommer. Kommunen mener også at temaet stråling fremstilles for abstrakt og ikke gir den praktiske veiledningen som er nødvendig i arealplanleggingen, som å kunne vurdere om/hvordan folkehelsen i områdene rundt mobilantenner påvirkes.

Larvik kommune mener at en generell bestemmelse på kommuneplannivå er riktig virkemiddel for å regulere innplassering av antenner på en enkel og forutsigbar måte, samtidig som hensynet til estetikk og til folkehelse kan ivaretas. Som et minimum bør dette være en bestemmelse som hindrer innplassering av antenner på steder som umiddelbart vil bli «ubrukelige», f.eks. balkonger, takterrasser o.l. En bestemmelse bør skille mellom en minsteavstand til “skjermede” arealer/bygninger og minsteavstand til uteoppholdsarealer som takterrasser og balkonger, kombinert med en minsteavstand i vertikalplanet (forutsatt at strålingen er begrenset oppover og nedover). Kommunen ser gjerne at veilederen kommer med eksempler på hvordan arealplanleggingen kan legge til rette for innplassering av mobil infrastruktur, slik at det blir lettere å formulere gode bestemmelser. Dersom Nkom mener kommunen legger for stor vekt på de helsemessige konsekvensene av stråling fra mobilantenner, ville det vært nyttig om dette ble begrunnet.

Sarpsborg kommune mener veilederen må være tydelig på kommunens roller både som grunneier og myndighet. Spesielt med antenner/master plassert på grunn kan det ofte være krav til behandling etter plan- og bygningsloven og eventuelt dispensasjoner (i LNFR-områder). I disse sakene er kommunen myndighet og saksbehandlingsprosessen kan være omfattende.

Sarpsborg kommune ønsker at følgende forhold belyses i veilederen:

- Hvor mange enheter som kan tillates på samme lokasjon.
- Hvilken maks grenseverdi på stråling som kan være på samme lokasjon.
- Hvor mye stråling hver lokasjon maks kan ha.
- Hva slags helseeffekter stråling kan medføre, og hvor mye eksponering (eks. antall timer/dager) som skal til for å få helseeffekter.
- Hvor bør anlegg optimalt plasseres? Optimal plassering for å hindre helseeffekter, og hindre å gå ut over maks grenseverdier.

Statens vegvesen mener stråling omtales som uproblematisk i veilederen. Statens vegvesen viser til at dette er et problem spesielt i tunneler for entreprenører og ansatt som jobber inntil antennene, og mener derfor det bør oppgis forsiktighetsgrenser og tiltak for å unngå arbeider nært antenner i drift. Formuleringen i veilederen om at «eksponeringsnivåene skal holdes så lave som god praksis tilsier» er

vage krav til nettoperatørene. Statens vegvesen mener det bør vurderes om det er aktuelt å kreve at nettoperatørene leverer målinger for å dokumentere strålingsnivå, nettopp for å bekrefte og betrygge brukere av bygg at ståling ved og rundt antenner er innenfor Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) sine krav.

Statens vegvesen mener veilederen bør omtale hvordan DSA har bidratt i arbeidet, om ikke annet som høringsmottaker.

Telenor oppgir at de ikke ser grunn til at veilederen skal ta inn ytterligere informasjon om stråling og peker på sitt innspill om at begrepsbruken her bør justeres. Telenor mener videre at det er tilstrekkelig å henvise til brosjyren «Stråling fra elektromagnetisk kommunikasjon» som DSA og Nkom har gitt ut sammen.

Telia mener tung saksbehandling og byråkrati kan være årsaken til lang saksbehandlingstid i større kommuner, og det anbefales at hensynene til effektiv utbygning av mobilnettene innarbeides også i saksbehandling etter plan- og bygningsloven. Telia mener videre at stråling er omtalt på en god måte. Telia mener det er positivt at veilederen ikke har for mange detaljer og mener det kunne ha overveldet leseren.

Nkoms vurdering

Nkom anbefaler å forholde seg til grenseverdiene og retningslinjene som er satt av myndigheten med kompetanse på området. Når det gjelder grenseverdiene og forskning på helseeffekter, viser Nkom til DSA. Nkom vurderer måleresultater opp mot grenseverdiene som DSA anbefaler, ref.

Strålevernforskriften § 6 femte ledd. Nkom gjennomfører målinger, og DSA følger med på forskning og gir generelle råd og veiledning om eventuelle helseeffekter.

Larvik kommune, Sarpsborg kommune og Telia trekker frem kommunens rolle som forvaltningsorgan og at kommunen gjennom arealplanleggingen kan bidra til innplassering av mobil infrastruktur. Nkom har i veilederen presisert at kapittel 3 retter seg mot kommuner og fylkeskommuner som planmyndighet.

Nkom støtter ikke generelle bestemmelser i planverk som begrenser innplassering av mobil infrastruktur. Der mennesker oppholder seg, bør det være mobildekning. God digital tilgang for alle er et tydelig mål i stortingsmeldingen. Ved god dekning reduserer telefonen utsendt effekt. Motsatt vil en telefon som brukes i områder med dårlig dekning, oppjustere effekten for å kommunisere med nærmeste basestasjon.

Når det gjelder kommunens eller andre offentlige aktørers vurdering av påvirkning en innplassering kan ha på folkehelsen, anbefaler Nkom at grenseverdier og retningslinjer gitt av DSA benyttes som for vurderingen. Nkom oppfordrer til å benytte DSA sin hjemmeside for informasjon som kan trygge innbyggere og brukere². Informasjonen på deres side er tydelig og enkelt tilgjengelig om betydning av radiosignaler fra trådløs teknologi på folkehelsen. DSA viser blant annet til at radiobølger fra trådløs teknologi ikke medfører helsefare, så lenge nivåene er under anbefalte grenseverdier og videre at målinger³ viser at eksponering av befolkningen fra trådløs teknologi ligger langt under grenseverdiene.

Som beskrevet i veilederen plasseres basestasjoner og antenner slik at de sikrer god dekning og at eksponeringen holdes innenfor grenseverdiene. Det er derfor ikke risiko for at omkringliggende bygg/eiendommer blir ubrukelige av denne grunn.

Sarpsborg kommune spør blant annet om hvor mye stråling hver lokasjon maks kan ha. Når Nkom måler, er det eksponeringen på lokasjonen i sin helhet som dokumenteres. Om mobiloperatørene måler må det avklares om de måler total eksponering fra lokasjonen, eller kun eget bidrag. Sarpsborg kommune etterlyser også informasjon om optimal plassering av mobil infrastruktur for å hindre helseeffekter. Som nevnt i veilederen plasseres utstyret ut fra en avveining av god dekning samtidig som eksponeringsnivåene holdes lavere enn grenseverdiene. Det kan vanskelig gis noen generell veiledning på dette, da mobiloperatørene vurderer dette konkret i den enkelte sak.

Statens vegvesen kommenterer entreprenører og ansatte som jobber inntil antennene i tunneler, og mener det bør oppgis forsiktighetsgrenser og tiltak for å unngå arbeider nært antenner i drift. For entreprenører og installatører så er det Arbeidstilsynet som forvalter forskrift om tiltaks- og grenseverdier og gir veiledning for yrkesgrupper som gjennom arbeidet sitt kan bli utsatt for stråling som overstiger grenseverdiene⁴. Det er egne grenseverdier for installatører og tilsvarende yrkesgrupper som jobber tett inntil installasjoner.

En basestasjon montert høyt på et bygg vil ikke føre til vesentlig mer eksponering for de som arbeider inne i byggene. Over, under, bak og til sidene for en basestasjon er eksponeringen minimal, Avstand og bygningsmasse demper signalene. En basestasjon settes opp for å dekke et område foran seg og styre dekningen der det er behov. Ved god dekning bruker mobiltelefonene mindre effekt og avgir mindre stråling.

² [Mobil og trådløst - DSA](#)

³ Målinger Nkom har gjort: <https://www.nkom.no/fysiske-nett-og-infrastruktur/elektromagnetisk-straling#mlerapporter>

⁴

https://issuu.com/nasjonalkommunikasjonsmyndighet/docs/brosjyre_om_straling_for_installatrer_mai_2020?fr=sZDA1MT E1Mjg1NjA.

Nkom krever ikke at mobiloperatørene må dokumentere strålingsnivå før etablering. Nkom kan gjøre stikkprøvemålinger, og eventuelt i samarbeid med DSA gå i dialog med operatørene om tiltak dersom nivåene skulle vise seg å være høye. Nkom følger med, og har god oversikt over nivåene i samfunnet. Nkom har tett samarbeid med DSA og DSA er orientert om arbeidet med veilederen.

På bakgrunn av de mottatte kommentarene har Nkom gjort noen justeringer og presiseringer i veilederen.

4 God praksis for søknadsbehandling og avtaleinngåelse

Nkom har i høringen gitt en rekke eksempler på praksis som kan bidra til å effektivisere og harmonisere behandlingen av søknader om innplassering av mobil infrastruktur på offentlig bygg og grunn. Eksemplene omfatter standard for dokumentasjon ved søknad, kontaktpunkt, estetiske hensyn, avtalelengde, krav til sikkerhet og avslag. Nedenfor behandles innspill til hvert av områdene.

4.1 Generelt om søknadsbehandling og avtaleinngåelse

Telenor mener punktet om ett kontaktpunkt og ett eskaleringspunkt for saksbehandling for leieavtaler bør videreføres, og foreslår at veilederen konsentrerer seg rundt de mest kritiske punktene. Telenor foreslår derfor at deler av kapittel 4 utgår. Telenor har likevel gitt kommentarer til disse delene for det tilfellet at Nkom ønsker å beholde dem i veilederen. Telenor mener videre at det ikke bør være noen standardisert avtalemal for avtaleinngåelse med kommunene.

Telia mener at en måte å effektivisere saksbehandlingsprosessen, kan være å innføre maksimal saksbehandlingstid. Dersom søknader ikke behandles innen fristen, kan det være relevant å eskalere behandlingen eller at innsendte søknader som inneholder all relevant informasjon, automatisk blir godkjent.

Ålesund kommune forstår at en mer strømlinjeformet prosess for innplassering av mobilstasjoner på offentlige bygg er etterspurt, men uttrykker samtidig utfordringer med å levere i prioritet mot lovpålagte oppgaver.

Nkoms vurdering

Interne retningslinjer og krav til saksbehandlingstid, slik Telia nevner, er elementer Nkom anbefaler at inngår i overordnede strategier og planer som nevnt i veilederen kapittel 3.1.

På grunnlag av innkomne innspill mener Nkom at det er nyttig å inkludere punktene som var gjenstand for høring i veilederen. Nkom har i tillegg gjort noen justeringer på grunnlag av høringsinnspillene.

4.2 Dokumentasjon ved søknad

Nkom anbefalte i høringen at søknadsmottaker etablerer en standard for hvilken dokumentasjon de har behov for at netteier legger ved søknad om innplassering, og at disse kravene gjøres lett tilgjengelig. Nkom ba om innspill på hvilken dokumentasjon som bør følge søknaden.

Høringskommentarer

Avinor viser til at det er pågående arbeid knyttet til å avklare eventuelle forstyrrelser fra 5G-nett på flyenes høydemålere, behov for et beskyttelsesområde for innflyging og landing og arbeid med å få hjemmelsgrunnlag for å kreve radioteknisk analyse i kritiske områder. Avinor har utarbeidet «Installasjonsretningslinjer for UMTS, LTE, NR» som skal hjelpe netteier i å planlegge plassering og konfigurering av anlegg og dermed lette analyse og godkjenningsprosessen.

Installasjonsretningslinjene benyttes også til å dokumentere at installasjonen er i henhold til krav.

Forsvarsbygg viser til deres interne behandlingsregime som sikrer at hensyn til blant annet sikkerhet og interferens blir ivaretatt. Standardiserte søknadsskjema er allerede en del av Forsvarsbyggs rutine og mener dette et positivt tiltak som forenkler prosesser og sikrer lik behandling av innkomne søknader.

Ice foreslår at søknaden bør inneholde:

- Kart med plassering av basestasjonen
- Tegninger/fotomontasje med plassering av utstyr på bygning eller i terreng
- Eventuell informasjon om fremføring av strøm og fiber til basestasjonen
- Utkast til leieavtale

Videre bør forslaget om å legge ved kartutsnitt/illustrasjon som viser installasjonens beliggenhet med strålingskart for senderen, tas ut. Ice viser til at mobiloperatørene forplikter seg allerede til å installere utstyr på en slik måte at grenseverdiene for EMF felt ikke overskrides der hvor folk oppholder seg og ferdes. Dette kan gjerne være et punkt i leieavtalen. Strålingskart for en normal antenneinstallasjon bør derfor være unødvendig.

Nasjonalt bredbåndsråd mener Nkom bør utarbeide et forslag til standard søknad, slik at utbyggere kjenner seg igjen. I tillegg foreslår bredbåndsrådet at søknaden bør inneholde:

- En beskrivelse av behov for tilgang til infrastrukturen

- Tegninger/bilder av utstyr som ønskes satt opp
- Informasjon om at infrastrukturen kan deles av flere utbyggere

Sarpsborg kommune mener aktørene må oppgi hva de har behov for av fysisk tilgang i bygg. Ofte ønskes/kreves det tilgjengelighet 24 timer i døgnet hele året, noe som kan være problematisk på mange kommunale bygg. I tillegg mener kommunen at veilederen bør si noe om det er krav til GDPR-erklæring, eventuelt politiattest, fra teknikere hvor anlegg etableres på barnehager, skoler og andre lokasjoner med sårbare grupper. Det er også behov for at det i tidlig fase gis informasjon om utstyret, arealbehov for anlegg og gjennomføringsplan for etablering av anlegg.

Statens vegvesen mener det også er behov for møbleringsplan for rom der alle elementer som skal monteres må beskrives og tegnes inn. Statens vegvesen nevner også beskrivelse av hvordan utstyr skal sammenstilles og hvordan ledninger/fiber etc. er tenkt ført frem til utstyret, samt effektforbruk, kjølebehov, samt vindlastberegninger ved bruk av felles antennemaster. Det kan være aktuelt å be søker dokumentere adgangsbehov i søknaden da noen offentlige bygg kan ha streng adgangskontroll på grunn av at samfunnskritiske funksjoner styres fra slike bygg. Hyppige besøk til disse lokasjonene krever at man planlegger for det og sørger for nødvendige adgangskontrollrutiner.

Stavanger kommune mener dette punktet bør inkludere dokumentasjon på at søker oppfyller de offentligrettslige kravene til stråling, drift av mobilnett osv.

Telenor mener at begrepene strålingskart og krav til sikringskurs er uklare og bør presiseres. Avhengig av hva som er ment med begrepene, mener Telenor at kravet til strålingskart bør fjernes.

Telia peker på at det er opp til utleier å definere hva slags informasjon som er relevant å legge ved søknadene. Telia mener videre at punktene Nkom har oppgitt i høringen først og fremst gjelder master, og ikke bygg hvor det gjerne er andre behov. Telia oppgir punkter de mener bør inngå for søknad om innplassering i mast:

- Kartutsnitt med koordinater / området masten er ønsket plassert
- Ca. høyde på mast
- Standard tegning av mast og hytte

Telia fremholder at det er nødvendig med fremføring av strøm og ofte fiber, men at søker ikke vet hvor fremføringsveiene for dette er før søknaden er sendt inn.

Nkoms vurdering

Nkom merker seg at flere aktører har etablert egne standarder og løsninger for søknad om innplassering av utstyr som ivaretar deres behov. Dette synes å forenkle deres saksbehandling og er

dermed eksempler som flere kan følge. Nkom ser det som formålstjenlig at disse aktørene går igjennom innholdet i sine etablerte løsninger og vurderer dem i lys av denne veilederen.

Nkom støtter forslag fra Ice til dokumentasjon som kan innhentes fra mobiloperatørene, og har oppdatert dette i veilederen. Nkom tar også innspill om å fjerne strålingskart fra listen til etterretning. I stedet kan det inkluderes krav i leieavtalen til at grenseverdiene for EMF ikke skal overskride der hvor folk oppholder seg og ferdes. Nkom gjør også oppmerksom på at offentlig aktør/utleier kan henvende seg til mobiloperatørene når utstyret er satt opp og be om at det gjøres en måling etter etablering dersom antennen er plassert på en slik måte at det er sannsynlig at anbefalt EMF nivå kan overskrides der hvor folk normalt ferdes. Nkom viser også til Strålingskalkulatoren⁵ som gir en teoretisk beregning av eksponeringsnivået der folk oppholder seg.

Forslag til dokumentasjon fra Nasjonalt bredbåndsråd, Sarpsborg kommune, Statens vegvesen er i noen grad overlappende. Forslagene er i hovedsak inkludert i veilederen. Nkom kommenterer imidlertid enkelte innspill som kun delvis er inkludert:

- Deling av infrastruktur er utvilsomt formålstjenlig i den grad det gjelder passiv infrastruktur (master, hytter etc). Deling av aktiv infrastruktur, f.eks. fiber, reiser en rekke andre spørsmål knyttet til eierskap og robusthet som må avgjøres konkret i den enkelte sak.
- Når det gjelder krav til GDPR-erklæring og politierklæring fra teknikere, må dette vurderes etter eget skjønn og andre regelverk enn hva Nkom fører tilsyn med.

Stavanger kommune mener listen bør inkludere dokumentasjon på at søker oppfyller offentligrettslige krav til stråling og drift av mobilnett. Nkom mener det er mest hensiktsmessig å inkludere et krav til overholdelse av grenseverdier for EMF i en eventuell avtale mellom offentlig aktør som utleier og mobiloperatørene og har inkludert dette i veilederen. Nkom stiller for øvrig ikke offentligrettslige krav til drift av mobilnett utover krav som fremgår av frekvenstillatelse. Nkom fører tilsyn med at disse overholdes og ser ikke behov for at offentlige aktører skal be om slik dokumentasjon.

Telias innspill om oppsplitting av listen over dokumentasjon ut fra om anmodningen gjelder grunn eller bygg tas til følge, og listen er justert på bakgrunn av mottatte innspill.

4.3 Kontaktpunkt

Nkom anbefalte i høringen at det opprettes et sentralisert kontaktpunkt i kommunen/fylkeskommunen med fast(e) kontaktperson(er) som har ansvar for dialog med netteiere

⁵ <https://finnsenderen.no/#/straaling>

om mobildekning og utplassering/innplassering av mobil infrastruktur. Videre anbefalte Nkom at det tas initiativ til et avklaringsmøte og befaring tidlig i prosessen.

Høringsinnspill:

Forsvarsbygg viser til at de allerede har etablert et fast punkt for henvendelser og mener dette er et positivt tiltak som forenkler prosesser og sikrer lik behandling av innkomne søknader.

Ice skriver at før det sendes søknad om innplassering av utstyr, vil det være behov for en befaring for å kartlegge om lokasjonen er egnet for en basestasjon og for å finne en god teknisk løsning for plassering av antenner og utstyr.

Nasjonalt bredbåndsråd trekker frem at et eskaleringspunkt kan bidra til å effektivisere saksbehandlingsprosessen.

Nordland kommune mener det ikke vil være naturlig at kontaktperson er den som har beslutningsansvar.

Sarpsborg kommune skriver at rett kontaktpunkt i kommunen er postmottak, hvor innkomne henvendelser journalføres, og saksbehandler blir tildelt i kommunens journal og arkivsystem. Det bør informeres om registreringsplikten i ekomportalen.

Statens vegvesen har egne avtaler med mobiloperatørene for etablering av mobiltelefoni i tunneler hvor det bl.a. er etablert kontaktpunkter og rutiner for gjensidig varsling, samt jevnlig møter for å ta opp saker som berører samarbeidet mellom partene. Gjeldende avtale er under revisjon, og ny avtale vil følge opp stortingsvedtak hvor Statens vegvesen og Nye veger er pålagt å legge til rette for mobildekning langs alle riksveger.

Telenor er enig i at det er nyttig med et kontaktpunkt hos kommune/fylkeskommune, samt et eskaleringspunkt.

Telia mener at mindre kommuner ofte ikke vil ha samme mulighet til å tilegne seg erfaring og kompetanse som de større. Dersom mindre kommuner og netteier får utpekt kontaktledd i fylkeskommunen kan det bidra til effektivisering.

Ålesund kommune er, som mange andre kommuner, organisert slik at en vesentlig del av den offentlige bygningsmassen er eid og forvaltet av et særskilt kommunalt foretak, som ikke er underlagt kommunedirektøren. I tillegg har de fleste kommuner ulike foretak og selskap som eier og forvalter egen bygningsmasse, f.eks. havneselskap, brannvesen, parkeringsselskap m.fl. Kommunedirektøren

forvalter også bygningsmasse, infrastruktur og veger, typisk innen vann og avløp, veg og IKT. Ålesund kommune mener dette viser at det ikke uten videre kan være et enkelt ansvarspunkt, samtidig som det viser behov for koordinering. Kommunen skriver også at de ikke har kontinuitet i sin dialog med kontaktpersoner hos aktuelle mobiloperatører.

Nkoms vurdering

Flere aktører har nevnt i høringen at de allerede har faste kontaktpunkt og at det fungerer godt.

Nkom tar innspillet fra Ice om behov for befarings før søknad til etterretning og vil inkludere dette i veilederen.

Hvorvidt kontaktperson for søknader om innplassering også har beslutningsansvar, vil antakelig kunne variere avhengig av størrelsen på offentlig aktør. Størrelsen på kommunen kan i noen tilfeller også gjøre det hensiktsmessig at kontaktpunkt ligger i fylkeskommunen slik Telia nevner. Nkom mener det er viktig at slike vurderinger gjøres i den enkelte kommune, fylkeskommune eller eventuelt andre offentlige aktører avhengig av hva som gir den mest effektive løsningen. Det sentrale er at det må finnes ett eller flere enkelt tilgjengelige kontaktpunkt, uavhengig av organisering i kommunen eller fylkeskommunen. Nkom har på dette grunnlag gjort enkelte justeringer i veilederen.

Selv om henvendelser til offentlige aktører formelt skal sendes til postmottak for journalføring etc., bør det legges til rette for et direkte kontaktpunkt med fast(e) kontaktperson(er) med formål om en effektiv dialog i tillegg.

Registrering i ekomportalen gjelder for fysisk infrastruktur som er omfattet av bredbåndsutbyggingsloven.

Nkom har gjort enkelte justeringer i veilederen som følge av høringsinnspillene.

4.4 Estetiske hensyn

Nkom anbefalte i høringen at søknadmottaker tidlig i prosessen gir veiledning om hvilke tiltak som er nødvendige for å avhjelpe estetiske hensyn i saker hvor det er særlig viktig.

Nordland kommune skriver at alle slike tiltak bør byggesaksbehandles og at slike forhold da vil avdekkes.

Statens vegvesen skriver at for veg og tunnelanlegg bør antenner plasseres i felles mast og ikke rundt om på tekniske bygg, både av hensyn til estetikk og stråling.

Nkoms vurdering

Det sentrale i veilederen er at hensynet til estetikk skal ivaretas, men i minst mulig grad skape unødvendige forsinkelser. Mottatte høringsinnspill støtter opp om behovet for at offentlige aktører så raskt som mulig gir veiledning om nødvendige tiltak for å ivareta estetiske hensyn. Nkom har ikke endret veilederen på dette punktet.

4.5 Avtalelengde

Nkom anbefalte i høringen at avtaler om innplassering av mobil infrastruktur gjøres langvarige og at de har minst 10 års varighet med rett til forlengelse og indeksregulering av leiepriser. Utgangspunktet ved reforhandling av tidsbegrensede avtaler bør være indeksregulering av leiepriser, samt veiledningen om vederlag som her gis. Avtalene bør innrettes slik at avtaleforholdet videreføres ved en eventuell overdragelse av bygg og grunn.

Forsvarsbygg viser til at langvarige kontrakter på 10 år ikke er anvendelig hos Forsvarsbygg på grunn av kompleksiteten ved innplassering. Særlige vilkår må forventes hos Forsvarsbygg.

Telenor er enig i at avtaler om innplassering av mobil infrastruktur bør ha en varighet på minst 10 år, rett til forlengelse og indeksregulering. Telenor begrunner dette med hensynet til forutsigbarhet for omfattende investeringer.

Telia har erfart at det regelmessig er svært utfordrende å reforhandle avtaler, og en rett til forlengelse bør være på samme vilkår. Videre bør det presiseres at dette også gjelder grunnrettsavtaler. Telia foreslår derfor at anbefalingen endres til "Nkom anbefaler derfor at avtaler om innplassering av mobil infrastruktur / grunnrettsavtaler gjøres langvarige og at de har minst 10 års varighet med rett til forlengelse på like vilkår og indeksregulering av leiepriser."

Ålesund kommune mener at det i utkastet til veiledning ikke er lagt til grunn at ekominfrastrukturen som skal forsyne mobilbasestasjonen, også vil bli utnyttet til ytterligere verdiskaping for eier. I tillegg til backhaul til basestasjonen tilbyr mobiloperatørene kombinerte forretningsmodeller med internett/kabel-TV-tjenester og utleie av mørk fiber og andre kapasiteter. Langsiktige leiekontrakter og mobiloperatører med rett til videreføring vil medvirke til at det vil bli vanskelig for kommunene å omdisponere bruk etter at infrastrukturen er etablert. Dermed blir deler av bygningsmassen «låst» til ekomformål og til leietaker.

Nkoms vurdering

Mottatte høringsinnspill støtter behovet for at avtaler om innplassering gjøres langvarige. Nkom tar innspillet fra Telia om å inkludere grunnrettsavtaler til etterretning. En anbefaling om avtalelengde er ikke til hinder for at Forsvarsbygg basert på særskilt behov, kan inngå avtaler med avvikende avtalelengde.

Til Ålesund kommunes innspill når det gjelder langsiktige leiekontrakter og begrensninger i senere behov for omdisponeringer, vises det til kapittel 6 hvor det anbefales at slike forhold tas inn i avtalen mellom partene og at mobiloperatørene tar ansvar for og bekoster flytting av utstyr dersom det er påkrevd.

4.6 Krav til sikkerhet

Nkom anbefalte i høringen at det i avtalen gjøres avklaringer om ansvarsforhold knyttet til installasjon og vedlikehold av mobil infrastruktur på offentlige bygg.

Høringsinnspill

Ice kommenterer at sikkerhet rundt utstyr og installasjon utført av netteier er normalt netteiers ansvar mens eiendommen for øvrig er utleiers ansvar. Dette bør reguleres i leieavtale.

Nasjonalt bredbåndsråd mener at avtalen må klargjøre hvem som ivaretar montasje av nødvendig sikringsutstyr, både for installasjonsarbeider og senere vedlikehold av utstyr på tak.

Bredbåndsrådet mener imidlertid det er urealistisk at byggeiere vil akseptere å gi fri tilgang til bygg 24/7/365, inkludert snørydding. Det bør være tilstrekkelig å fremheve at rask tilgang er et viktig punkt å enes om hvordan skal løses.

Nordland fylkeskommune mener det er eier av installasjonen som har ansvar for å sikre den og som har alle merkostnader til sikring. Dette må skje i samarbeid med byggeier, og det kan etableres avtale om sikring inklusiv ettersyn av sikring etter regning.

Nordland fylkeskommune mener videre at det ikke kan aksepteres at eier av installasjonen skal ha adgang til kommunens bygg av sikkerhetsmessige årsaker. I så fall må eksempelvis strøm og andre føringsveier føres fram på utsiden. Nordland fylkeskommune kan heller ikke akseptere å ha ansvar for at adkomstvei til bygg er fremkommelig, for eksempel ryddet for snø.

Sarpsborg kommune mener avtalen mellom partene bør regulere forhold knyttet til sikkerhet rundt installasjonene på bygget. Aktørene må ha alt ansvar for sikkerhet, drift og vedlikehold av sitt utstyr. Avtale bør presisere ansvar ved skade på bygg og anlegg tilhørende kommunen.

Statens vegvesen oppfatter at sikkerhetsbehovet er knyttet til søkers behov og etterlyser en mer balansert fremstilling. Statens vegvesen skriver at i enkelte tilfeller vil det være behov for å skjerme utleiers bygg da bygget kan huse samfunnskritiske funksjoner. Ved innplassering av utstyr på slik bygg, vil utleier kunne sette krav til adgang for søker som er i tråd med byggets skjermingsbehov, eller at det gir grunnlag for avslag dersom søker ikke klarer å tilfredsstille nødvendige sikkerhetskrav. For arbeider ved veg eller i tunneler må krav i Statens vegvesens håndbøker vedrørende HMS og eventuelt lokale HMS-rutiner følges.

Statens vegvesen skriver videre at mobiloperatører som regel benytter eksterne underentreprenører og radioplanleggere for planlegging og utførelse. Disse må følge avtalte instruksjoner og prosedyrer, og må tilfredsstille formalkrav for tilgang til rom som inneholder elektroniske forsyningstavler, ha FSE-kurs og sakkyndig, eventuelt instruert, personell.

Telenor mener det ikke er noen utfordringer knyttet til ansvarsfordeling for sikring og vedlikehold av installasjoner for mobilinfrastruktur og at dette er godt ivaretatt gjennom dagens avtaler.

Telia skriver at i all hovedsak er gårdeier ansvarlig for sikring av bygg og netteier ansvarlig for basestasjonsutstyret. Telia sin nåværende avtalemal dekker sikring med følgende formulering: «Rettighetshaver har eksklusiv rett til basestasjonsutstyret, og har anledning til å sikre utstyret slik at uvedkommende ikke får tilgang til utstyret.»

Ålesund kommune mener at det er utfordrende med en praksis med utlevering av nøkler eller adgangskort for at teknisk personell skal få generell tilgang til offentlige institusjoner 24/7 for å betjene tekniske rom med basestasjonsutstyr og antennerigg på tak. Kommunens behov og lovpålagte sikringsplikter for fysisk sikkerhet for nettverkskomponenter og avlyttingsutstyr i det kommunale datanettet gjør at uautorisert fysisk tilgang til tekniske rom må unngås, gjelder også rom med utstyr der det blir behandlet sensitive personopplysninger. Kommunens erfaring er at etablering og vedlikehold av fysisk mobilnettinfrastruktur er satt bort til underleverandører, noe som gjør det vanskelig å ha tilfredsstillende sikring av egen infrastruktur om mobiloperatørene skal ha fri tilgang.

Nkoms vurdering

Nkom oppfatter at flere aktører støtter høringens punkt 4.5 om Krav til sikkerhet. Veilederen er justert noe for å tydeliggjøre ansvarsforhold. Nkom tar innspillet fra Sarpsborg kommune om at avtalen bør

presisere ansvarsforhold ved eventuell skade på bygg og anlegg til etterretning og har inkludert dette i veilederen.

Nkom anerkjenner at aktører kan ha legitime grunner for å begrense adgang til bygg slik både Nasjonalt breibandsråd, Nordland fylkeskommune og Statens vegvesen fremholder. Når det gjelder mobiloperatørenes bruk av underentreprenører, er Nkom enig med Statens vegvesen i at ansvaret for å oppfylle formalkrav ved adgang til bygg tilligger mobiloperatørene. Nkom anbefaler at eventuelle adkomstbegrensninger tas med i avtalen og har inkludert dette i veilederen. Nkom mener videre at byggeier normalt må ta ansvar for fremkommelig adkomstveg, for eksempel snørydding. Det er imidlertid naturlig at slike avklaringer inngår i avtalen og at eventuelle ekstra kostnader som byggeier ellers ikke ville hatt, belastes leietakeren.

Nkom har gjort enkelte justeringer i veilederen på grunnlag av innspillene.

4.7 Avslag

Nkom anbefalte i høringen at det alltid gis en begrunnelse for avslag som er formulert slik at den gir tilstrekkelig veiledning for utbedrende tiltak.

Forsvarsbygg viser til at krav til begrunnelse av avslag ikke er anvendelig hos Forsvarsbygg på grunn av kompleksiteten ved innplassering. Særlige vilkår må forventes hos Forsvarsbygg.

Nordland fylkeskommune skriver at avslag etter forvaltningsloven skal begrunnes, men det betyr ikke at man kan angi en akseptert løsning.

Statens vegvesen setter krav til siktlinjer for å ivareta trygg og sikker trafikkavvikling. Dersom det bygges mobildekning i kompliserte infrastrukturer som tunneler, må søker bidra til å finne utstyr og løsninger som ivaretar siktlinjer og dermed trafiksikkerheten, ellers er sperring av siktlinjer et viktig argument for å avslå søknader.

Nkoms vurdering

Nkom mener det bør tilstrebes å gi begrunnelse for avslag, selv om begrunnelsen blir på et overordnet nivå. Dersom det ikke er mulig å gi veiledning om tiltak som kan gjøre at søknaden kan imøtekommes, bør det etterstrebes å tilby alternative lokasjoner som kan dekke samme behov.

Nkom anerkjenner at Statens vegvesen med støtte i relevant lovverk kan benytte sikkerhetshensyn som begrunnelse for avslag, men ser ikke behov for å justere veilederen på dette punktet.

Nkom har ikke endret veilederen på dette punktet.

4.8 Andre forhold

Nkom ba høringsinstansene om innspill til andre forhold som kan effektivisere saksbehandlingsprosessen.

Høringskommentarer

Nasjonalt breibandsråd trekker frem god informasjon til kommuner og fylkeskommuner om relevante lover og forskrifter samt avklaring av offentlige kostnader i forbindelse med statsstøtteregulering, som andre forhold som kan effektivisere saksbehandlingsprosessen.

Statens vegvesen mener at saksbehandlingen må være strukturert og sporbar hos begge parter.

Ifølge Statens vegvesen kan en del offentlige bygg inneha utstyr som kan være teoretisk «følsomt» for radiostøy i frekvensområdene som benyttes til 5G. Statens vegvesen mener det er viktig at Nkom har en nysgjerrig og utforskende fremtoning, og at Nkom kan kontaktes dersom man tror man opplever interferens som følge av utplassert infrastruktur.

Statens vegvesen er opptatt av at basestasjoner ikke forstyrrer deres bruk av frekvenser i fribruksområdene til bombrikker og kontrollvirksomhet for smart tachograph (fartsskriver), og anbefaler at avtalene inneholder klausuler om at mobiloperatørene ikke benytter frekvenser og sendestyrke som forstyrrer deres bruk av 5,8 GHz. Avtalen bør også inneholde klausul om at fremtidige ønsker om utvidelse av basestasjon til nye frekvenser og/eller teknologier må avklares med Statens vegvesen. Klausul om nye basestasjoner i område hvor det har blitt etablert bruk av 5,8 GHz, avklares med eier av basestasjon.

Ålesund kommune benytter selv lisensfrie frekvenser og skriver at det til tider oppstår radiostøyproblem der radioutstyr er samlokalisert. Som følge av dette stiller kommunen krav til mobiloperatørene som vil innplassere seg på kommunale bygg, at de bare skal nytte frekvenser de har fått tildelt til mobile tjenester.

Nkoms vurdering

Nkom har gjennom veilederen forsøkt å synliggjøre regelverk som er relevant i forbindelse med prosessen med innplassering av mobil infrastruktur, slik Nasjonalt breibandsråd trekker frem. Som beskrevet i veilederen finnes det ikke bestemmelser i ekomloven eller andre regelverk som direkte regulerer innplassering av basestasjoner på offentlig grunn. Slik innplassering er avtalebasert. Nkom viser imidlertid i kapittel 7 til at bredbåndsutbyggingsloven i noen tilfeller kan komme til anvendelse.

Nkom støtter Statens vegvesen i at saksbehandlingen bør være strukturert og sporbar hos begge parter, men ser ikke behov for å justere veilederen med hensyn til dette.

Når det gjelder bruk av frekvenser uten lisenser, slik både Statens vegvesen og Ålesund kommune kommenterer, er dette frekvensbruk som er regulert gjennom fribruksforskriften⁶. I utgangpunktet er slik frekvensbruk ikke beskyttet mot å bli forstyrret, men samtidig har ikke mobiloperatørene en rett til å forstyrre. Nkom er innforstått med at en del virksomheter benytter frekvenser etter fribruksforskriften. Nkom mener disse aktørene selv må beskytte egen bruk ved at avtalepartene avklarer dette seg imellom, eventuelt at søknad om innplassering avslås.

5 Kraftforsyning

Nkom ba i høringen om erfaringer fra ulike måter å gjøre måling og fakturering av kraftforbruk og om det var behov for anbefaling på valg av løsning.

Høringsinnspill

Ice skriver at selskapet foretrekker eget strøabonnement. For tilfeller hvor dette ikke er fysisk mulig eller svært kostbart på grunn av lange avstander til umålt strøm, kjøpes strøm av utleier. Mengden strøm som trekkes av en basestasjon er forholdsvis konstant, og det vil derfor være hensiktsmessig at netteier betaler for faktisk forbruk ganget med gjennomsnittlig strømpris/nettleie for perioden. Det installeres normalt en seriemåler slik at utleier kan kontrollere forbruket.

Investering i egne strømmålere vil gi bedre oversikt og dermed sterkere insentiv til å spare strøm.

Nasjonalt breibandsråd mener utbygger må etablere og koste egen strømmåler/abonnement.

Breibandsrådet mener Nkom bør anbefale en standard metode. Av kraftreducerende tiltak nevnes (nød)strømforsyning fra solceller/batteri i tilfelle brudd i kraftforsyning. UPS-batteri er standard i dag. Breibandsrådet er skeptiske til å etablere eksterne solcelleanlegg grunnet utfordring/ansvarsforhold i forbindelse med vedlikehold av takteking.

Sarpsborg kommune mener netteier bør etablere eget strøabonnement, og betale for bruk av egen strøm. Strømløsning/abonnement kan variere mellom ulike netteiere, og en metode/løsning passer ikke nødvendigvis for alle netteiere. Det bør imidlertid angis en anbefalt løsning i veilederen. Det bør være opp til netteier å vurdere andre kraftreducerende tiltak.

⁶ [Forskrift om generelle tillatelser til bruk av frekvenser \(fribruksforskriften\) - Lovdata](#)

Statens vegvesen mener eget strømabonnement med egen måler på alle mobilinstallasjoner vil være kostbart for mobiloperatørene da mye av mobilutstyr trekker så lite strøm at etableringskost og fastledd vil koste mye i forhold til forbruk. Det kan være fornuftig å ha egne målere på basestasjoner og større frittstående installasjoner, mens det f.eks. i tunneler hvor det vil være repeater med jevne mellomrom inni tunnelen, ikke vil være hensiktsmessig å etablere eget målepunkt for hver repeater eller legge frem kurser til repeater fra et felles målepunkt. Her vil det være bedre å estimere forbruk med fast pris per kWh som det betales leie for.

Statens vegvesen mener Nkom ikke bør anbefale en standard metode, men at dette bør avtales mellom partene i hvert enkelt tilfelle.

Et kraftreducerende tiltak kan være at man gjør slik som i dag at man har en aktør som er eieoperatør, mens de andre eventuelt er leieoperatører i det samme anlegget og deler på kapasitet i anlegget dersom dette er mulig. Solcelleanlegg kan være et supplement til enkelte installasjoner i det fri.

Telenor mener det er mest hensiktsmessig at avtaler om kraftforsyning håndteres mellom utleier og leietaker som en del av forhandlingene og ser ikke grunn til å detaljere dette i veilederen. Telenor mener videre at veilederen ikke bør gi en anbefaling om standard metode for måling og fakturering av kraftbruk.

Telia mener eget abonnement for netteier alltid er å foretrekke fordi det krever minst administrasjon. Telia mener imidlertid at Nkom ikke bør anbefale en standard metode og viser til at det kan være til hinder for nødvendig fleksibilitet. Når det gjelder kraftreducerende tiltak, viser Telia til solcelleanlegg på tak kan være et alternativ.

Nkoms vurdering

Nkom oppfatter at det ikke er grunnlag for å anbefale en standard metode for måling og fakturering av kraftforbruk, men at dette avhenger av hva som er fysisk hensiktsmessig og økonomisk rasjonelt på den enkelte lokasjon. Der det er mulig, er egne strømabonnement for mobiloperatørene og strømmåler ofte å foretrekke av begge parter, da dette gjør strømforbruket transparent og dermed gir insentiver til strømsparing. Nkom legger til grunn i veilederen at dette er et forhold som må avklares mellom offentlig aktør som utleier og mobiloperatørene ved inngåelse av avtale. Nkom anbefaler imidlertid at offentlige aktører ber om å få klarhet i mobiloperatørens ønsker og behov knyttet til kraftforsyning tidlig i prosessen og har inkludert dette i listen over dokumentasjon offentlige aktører kan be om.

6 Vederlag

Nkom anbefalte i høringen at vederlaget for innplassering på offentlige bygg fastsettes ut ifra bruksverdi. Dersom det ikke finnes andre realistiske alternative bruksformål, bør vederlaget begrenses til administrasjonskostnadene knyttet til utleien og eventuelt leiepris for innvendige rom til utstyr.

Høringsinnspill

Avnior mener vederlaget for innplassering på offentlig bygg må fastsettes ut ifra bruksverdi og merkostnader som påløper som en konsekvens av installasjonene knyttet til implementering (og senere drift og forvaltningskostnader), utover administrasjonskostnadene knyttet til utleien. Videre må merkostnader knyttet til installasjonen av innendørsanlegg kunne tas tilbake i form av vederlag i en plasseringsleie-kontrakt med mobiloperatørene. Leiepris for innvendige rom til utstyr, må kunne vurderes ut fra markedspris og krav til rommene hva gjelder tilgang/sikkerhet, brannforebyggende tiltak, ventilasjon, oppvarming, kjøling, luftfuktighet, og andre behov for infrastruktur (strøm/effektbehov, data-nettverk m.m.). Utvidelser som krever investeringer, vil også generere større kostnader til senere service/drift og vedlikeholdskostnader som må kompenseres gjennom leieavtale. Hvorvidt det er behov for retningslinjer knyttet til prisfastsettelse av merkostnader for utleier knyttet til forholdene nevnt over, kan vurderes.

Tjenesteleveranser Avnior gjør til mobiloperatørene, faktureres mobiloperatørene på lik linje (samme praksis) med tjenesteleveranser til andre leietagere på lufthavner. Dette er en praksis som også bør gjelde i den andre offentlige virksomheter opptrer som tjenesteleverandør.

Forsvarsbygg viser til at prisstruktur basert på bruksverdi ikke er anvendelig hos Forsvarsbygg på grunn av kompleksiteten ved innplassering. Særlige vilkår må forventes hos Forsvarsbygg som allerede har en fast prisstruktur som en del av eksisterende rutine. Forsvarsbygg mener deres faste prisstruktur er et positivt tiltak som forenkler prosesser og sikrer lik behandling av innkomne søknader.

Ice mener anbefalingen om å fastsette vederlaget ut ifra bruksverdi på arealet som basestasjonen beslaglegger er rimelig, men påpeker at det må presiseres at vederlaget skal reflektere de reelle utgiftene eller manglende inntekter utleier får ved å sette av plass til basestasjon. Ved renovering, ombygging og endringer på bygg er det normal praksis at netteier tar kostnaden for å flytte eget utstyr, slik at det ikke påløper kostnader for utleier.

Nasjonalt breibandsråd mener anbefalingene vedrørende vederlag er rimelige, men mener avklaring av offentlige kostnader i forbindelse med statsstøtteregulering kan effektivisere saksbehandlingsprosessen.

Nordland fylkeskommune mener at eier av installasjon også må dekke alle kostnader dersom fylkeskommunen har behov for flytting/riving/ombygging.

Sarpsborg kommune mener veilederen bør tydeliggjøre at «markedsmessige betingelser» brukes så private aktører ikke utkonkurreres av offentlige. Antakelsen er at private ser hen til kvadratmeterpris og/eller eiendommens verdi ved prisfastsettelse, alternativt pris på annen bruk av lokasjonen, eventuelt at det gjennomføres/har vært gjennomført en takst. Pris vil kunne avhenge av hvor attraktiv lokasjonen er. Her vil en også kunne se hen til leiepris på eiendom/bygg/grunn. Salg eller utleie av offentlig eiendom til underpris kan for øvrig innebære ulovlig statsstøtte. Veilederen kan med fordel si noe om forholdet til Lov om offentlig støtte.

Sarpsborg kommune skriver at det kan vurderes om det er behov for en fast og en variabel andel til betaling. Verdien av lokasjon/tak/eiendom kan variere og bør gjenspeiles i vederlaget. Ved bredbåndsaktørens vedlikehold av anleggene bistår kommunens driftsteknikere ved opplåsing/låsing av kommunale bygg og eventuelt samtidig tilstedeværelse der dette anses påkrevd. Bredbåndsaktørene bør faktureres for denne tidsbruken. I tillegg mener kommunen veilederen bør si noe om MVA-problematikk når det gjelder vederlag.

Statens vegvesen skriver at utleiere har kostnader med å erverve grunn og bygge bygg, antennemaster, vegger og annen infrastruktur. Netteiere bør belastes både for andel av hva det koster å bygge og å drifte det de får tilgang til.

Dersom man skal bygge med plass, trekkør og fiber til alle, må dette prosjekteres inn i anleggene og la rammene/bevilgningene dekke dette. Det kan bli problematisk overfor Riksrevisjonen og ESA dersom offentlige midler benyttes til å subsidiere kommersielle aktører. Dersom det offentlige holder infrastruktur gratis for netteiere, vil dette kunne føre til konkurransevridning og økonomisk tap for private aktører som ellers leverer slike tjenester.

Statens vegvesen skriver videre at dersom netteier ønsker adgang til bygg som er av samfunnskritisk karakter må netteier bekoste nødvendige rutiner slik at byggets samfunnskritiske funksjon ikke påvirkes negativt og at forhold knyttet til adgang og kostnader for trygg og sikker adgang avtales på forhånd.

Stavanger kommune mener prinsipper for fastsetting av leiepris må ta utgangspunkt i markedsmessige refleksjoner, og at det for den enkelte avtale må kunne stå fritt til å sette en fornuftig pris. Stavanger kommune mener høringsnotatet legger for stor vekt på at prissetting skal gjøres etter ekspropriasjonsrettslige prinsipper. Det blir for snevert å konkludere med at vederlaget bør begrenses til administrasjonskostnadene knyttet til leien og eventuelt leiepris for innvendige rom til utstyr

dersom det ikke finnes realistiske alternative bruksformål som kan gi en avkastning. Det kan være gode grunner, som for eksempel for energisparende tiltak, hensyn til biologisk mangfold og muligheter for fremtidig bruk som tilsier å kreve en leie som gir fornuftig økonomisk kompensasjon også i tilfeller der man ikke har en konkret alternativ kommersiell mulighet. Stavanger kommune mener også man må se på begge parters posisjon, både grunneier og den aktøren som ønsker en rettighet hos grunneier. Aktørene som tilbyr teknologien som bidrar til god digital infrastruktur, driver en kommersiell virksomhet, og skal man gjøre næring på andres eiendom, er det naturlig at man betaler for seg.

Telenor er i all hovedsak enig i Nkoms anbefalinger og prinsipper for fastsetting av vederlag, men mener det ikke er hensiktsmessig at veilederen fastsetter avtalemal eller vederlagsrammer. Telenor mener videre at referansen til Nkoms markedsregulering bør fjernes. Etter Telenors syn er det ikke behov for ytterligere veiledning knyttet til vederlag.

Telia mener bruksverdi er bra prinsipp for å beregne vederlag for innplassering.

Ålesund kommune viser til at eldre bygg, men også nyere bygg, ikke er tilrettelagt for den multiaktørfiberinfrastrukturen som det legges opp til i veilederen. Ved å tillate eksterne nettoperatører å utnytte resterende kapasitet blir det svært kostbart for huseier å fornye eller utvide innvendig kabling, og ekstra komplisert å rive og etablere kabling uten å risikere å påføre skade på eksisterende kabelanlegg.

Ålesund kommune har bygd egen fiberinfrastruktur til de fleste kommunale tjenestesteder og etasjeskap, og mener de ikke har nytte av nye fiberkabler som nettoperatørene eventuelt kan kreve å føre inn i offentlige bygg i samband med kommunikasjonsløsninger til mobilbasestasjoner. Kommunen krever derfor at mobiloperatørene søker om å leie/disponere mørk fiber i kommunens eksisterende kabler for å unngå unødig ekstern kabling. Alternativt skriver kommunen at nettoperatør kan etablere ny kabling, men kabel-eierskap og forvaltning må overdras til huseier med rett til å tilby den også til andre.

Ålesund kommune mener Telenor har gjort jobben med å fastsette priser for telelosji i kommunale bygg. I gjeldende vilkår for telelosji som kommuner er bedt om å bruke i Telenors anlegg, er prisene fastsatt til minste detalj. Det er rimelig at kompensasjon for innplassering i kommunale bygg tar utgangspunkt i denne prislisten. Dette vil kunne motvirke «utstyrslekkasje» til nærliggende bygg med tilsvarende dekningsområde pga. gunstigere leie.

Nkoms vurdering:

Høringsinnspillene gir i hovedsak støtte til hovedprinsippene for vederlag som Nkom la til grunn i høringen, herunder:

- Bruksverdi bør normalt være grunnlaget for fastsettesele av vederlag da det normalt ikke er et marked for innplassering av utstyr for mobilnett.
- Vederlag for leie bør begrenses til administrasjonskostnader og eventuelt leiepris for arealer i innvendig rom til utstyr, eventuelt med tillegg for direkte kostnader som følge av innplasseringen, for eksempel ekstra kostnader knyttet til tilgang til bygg eller grunn.
- Dersom det er behov for oppgradering av innvendig rom til utstyr når det gjelder tilgang, sikkerhet, brannforebyggende tiltak, ventilasjon etc., og behovet skyldes innplasseringen av mobilutstyret, er det rimelig at kostnaden dekkes av mobiloperatøren(e) gjennom anleggsbidrag som dekker kostnadene tiltaket innebærer.
- Ved renovering, ombygging og endring må mobiloperatørene ta kostnaden for flytting.

Eventuelle service- og vedlikeholdskostnader på oppgraderinger av tekniske rom må avtales direkte mellom partene.

Etablering av anlegg for innendørsdekning i eldre eller nye bygg omfattes ikke av denne veilederen. Som nevnt i kapittel 2 i denne oppsummeringen, reiser dette en rekke andre spørsmål knyttet til eierskap, tilgang for alle mobiloperatører osv. som ikke behandles i veilederen.

Forsvarsbygg viser til at kompleksiteten ved innplassering gjør at det er utviklet en egen fast prisstruktur. I lys av regjeringens målsetning om å tilrettelegge for mobil infrastruktur gjennom enhetlig praksis for tilgang og prising, anbefaler Nkom at vederlagene for leie vurderes i lys av prinsippene i denne veilederen.

Nasjonalt breibandsråd og Sarpsborg kommune ber om avklaring i forbindelse med statsstøttereguleringen og peker på at utleie til underpris kan innebære ulovlig statsstøtte. Sarpsborg kommune og Statens vegvesen peker også på risiko for at offentlige aktører kan utkonkurrere private aktører som ønsker å leie ut plass for innplassering av mobilutstyr. Som beskrevet i veilederen er utgangspunktet for prisfastsettelse markedsmessige prinsipper, men i praksis er det normalt ingen konkurranse om innplassering av utstyr på grunn eller bygg og heller ikke et marked for dette. Nkom viser til veilederen kapittel 6 for nærmere begrunnelse for prinsippene som er lagt til grunn for beregning av vederlag under disse forutsetningene. I mangel av markedspris legger Nkom til grunn at kostnader som påløper direkte som følge av innplasseringen, kan faktureres mobiloperatørene, herunder kostnader knyttet til kapasitetsutvidelser og kostnader for adkomst/tilgang til utstyret. Utover dette legger veilederen også til grunn at administrasjonskostnader knyttet til utleien kan faktureres. Dette er tilsvarende praksis som ved ledningsforskriften og foreslåtte regler for småceller. Dersom det kan beregnes en markedspris for leie av arealet i innvendig rom, er veilederen ikke til hinder for det. På denne bakgrunn mener Nkom at prinsippene ikke vil resultere i underpris.

Stavanger kommune mener at veilederen legger for mye vekt på ekspropriasjonsrettslige prinsipper. Nkom er ikke enig i dette og viser til at vederlagsprinsippene i ledningsforskriften og forslaget i ny ekomlov til regler for innplassering av småceller har vært førende for hovedprinsippene. I tillegg understrekes det at veilederen ikke pålegger offentlige aktører bestemmelser for utleie av areal til infrastruktur for mobilnett, men gir veiledning i lys av å oppnå formålene som nevnt i kapittel 2 i veilederen.

Veilederen behandler ikke spørsmål vedrørende mva-behandling i forbindelse med vederlag da dette kan være avhengig av den enkelte aktør. Berørte aktører bør være kjent med bestemmelsene rundt behandling av mva.

Statens vegvesen og Ålesund kommune peker på plassmangel for trekkør og kabler. I nye bygg vil det normalt ikke være problematisk å få plass til trekkør etc., men dersom det er behov for kapasitetsutvidelser for å få til innplassering, særlig i eldre bygg, vil det som beskrevet i veilederen være naturlig at dette dekkes av mobiloperatørene gjennom anleggsbidrag. Faktiske kostnader som offentlige aktører pådrar seg ved å gi tilgang til innplassering er det rimelig at mobiloperatørene dekker, også kostnader knyttet til demontering og flytting dersom det er påkrevd. Dersom det påløper direkte kostnader som følge av at mobiloperatørene har behov for adgang til installasjonene, er det rimelig at dette også faktureres mobiloperatørene.

Veilederen behandler ikke spørsmål om samordnet bruk av fiberkabler, da dette vil være en avveining som må gjøres fra sak til sak og også knyttet opp mot spørsmål om robusthet.

Nkom tar Telenors innspill til etterretning, og henvisningen til markedsregulering er fjernet.

Ålesund kommune mener Telenors priser for telelosji bør danne grunnlag for fastsettelse av vederlag. Telenors samlokaliseringsprodukt innebærer innplassering i mobilmaster og hytter som er bygd for det formålet, og prissettingen har over lang tid vært regulert med krav om kostnadsorientering. Nkom mener tilgang til et areal på et offentlig tak eller vegg ikke kan sammenliknes med innplassering i mast bygget for det formålet. Mobiloperatørene benytter samlokalisering i hverandres master der det passer inn i deres radioplanlegging. Bruk av tak og vegg er mer aktuelt i tettbebygde strøk og står således ikke i konkurranse til hverandre.

På grunnlag av innspillene er det gjort enkelte presiseringer knyttet til fastsettelse av vederlag i veilederen.

7 Annet regelverk på ekomområdet

Nasjonalt breibandsråd trekker frem at det tidligere har vært flere tilfeller der kommuner og fylkeskommuner har inngått avtaler om spleiselag med utbyggere for å finansiere infrastruktur som basestasjoner, strømforsyning o.l. Denne tematikken mener breibandsrådet bør belyses i regelverket.

Kommuner og fylkeskommuner sitt ansvar når det gjelder innplassering av infrastruktur for mobilnett på offentlige arealer må tydeliggjøres i veilederen. Dersom fylkeskommunene skal ha en koordinerende rolle i arbeidet, er det viktig med tilgang til relevant informasjon fra utbyggere og kontrollinstanser.

Sarpsborg kommune skriver at det generelt er vanskelig å være oppdatert på utvikling på EU-regelverk, og at veilederen bør si noe om dette og hva som tilligger kommunene.

Statens vegvesen skriver at bredbåndsdirektivet forutsetter av reserverør, fiber etc. kan gjøres disponibelt for alle som måtte ha behov for noe på aktuell strekning, men Statens vegvesen må forbeholde seg rett til å reservere dette til eget fremtidig bruk.

NEK700 regulerer planlegging og bygging av ekomnett, og det bør henvises til denne standarden.

Telia mener at veilederen bør ha et kapittel om byggesøknad og dispensasjon etter plan- og bygningsloven, og viser til at usikkerhet rundt saksbehandlingen er en stor barriere ved planlegging og bygging av master og annen infrastruktur. Telia har også et konkret forslag til endring av reguleringen av krav til antennefester etter byggesaksforskriften § 4-11. Dagens bestemmelse innebærer at det i minst 9 av 10 tilfeller må søkes om utplassering av antenneanlegg.

Nkoms vurdering:

Enkelte av innspillene som er trukket frem, faller utenfor rammene for denne veilederen. Såkalte spleiselag mellom kommuner og fylkeskommuner og mobiloperatører for å etablere dekning på områder som ikke er kommersielt lønnsomme berører andre spørsmål enn tema for denne veilederen og behandles derfor ikke. Tilsvarende gjelder for innspillet fra Statens vegvesen knyttet til bredbåndsdirektivet som også faller utenfor vurderingstemaet for denne veilederen.

Kapittel 3 i veilederen retter seg mot planarbeid i kommune og fylkeskommune, slik Telia etterlyser. Nkom registrerer forslag til endring av byggesaksforskriften. Dette er et innspill som Nkom vil videreformidle til Direktoratet for byggkvalitet uavhengig av denne veilederen.

8 Mulige tiltak fra mobiloperatørene

Høringen inkluderte også forslag til tiltak netteiere kan bidra med for å forenkle prosessene. Disse tiltakene er ikke omfattet av veilederen som retter seg mot offentlige aktører. I første omgang gis tiltakene som en oppfordring til mobiloperatørene, Nkom kan på noe sikt vurdere behovet for myndighetstiltak.

Følgende innspill ble gitt til tiltakene som ble foreslått i høringen:

- Effektive kontaktpunkter hos netteiere
 - o Støttes av Ice, Nasjonalt breibandsråd og Telia (Telia var generelt positive til de foreslåtte tiltakene)

- Felles standardavtale for innplassering gjeldende for alle de tre netteierne.
 - o Støttes av Ice som mener at en slik avtale bør distribueres sammen med veilederen til alle kommuner, fylkeskommuner, offentlige og statseide foretak.
 - o Støttes av Nasjonalt breibandsråd og Telia
 - o Telenor ser det ikke som hensiktsmessig med en felles standardavtale for innplassering

- Dersom netteiere kan fremvise en helhetlig plan over hvilke innplasseringer netteier har behov for i kommunen i løpet av de neste årene, vil dette kunne bidra til en mer helhetlig og ensartet behandling i kommunen.
 - o Ice mener at det i mange tilfeller er vanskelig å presentere en langsiktig plan. Det gjelder for eksempel tilfeller hvor det bygges nye hus i området som skygger for dekkningen og krever at det settes opp flere basestasjoner, hus som rives, veier som bygges osv. I slike tilfeller vil det være behov for individuelle basestasjoner for å dekke et lite område og derfor vanskelig å presentere en langsiktig plan for fremtidig utbygging. For å nå både statlige og kommunale dekningsmål, er det derimot viktigere at lokale myndigheter har god oversikt over hvor de selv mener det trengs mobildekning, som så formidles til utbyggingsorganisasjonene.
 - o Nasjonalt breibandsråd mener dette bør tilstrebes.
 - o Telenor foreslår at dette punktet ikke tas med i veilederen og viser til at det er vanskelig med en langsiktig forpliktende plan for utbygging.
 - o Statens vegvesen har mye av dette på plass og skriver videre at det også er etablert kontaktpunkter og rutiner for gjensidig varsling, samt jevnlig møter for å ta opp saker som berører samarbeidet mellom partene.

- Utrede og benytte strømreducerende tiltak. For eksempel i hvilken grad kan solceller benyttes, kan utstyr plasseres slik at kjølingsbehov reduseres etc.
 - o Ice kommenterer at strømreducerende tiltak er noe bransjen jobber kontinuerlig med og vil bli tatt i bruk fortløpende etter hvert som selskapene finner gode løsninger. Investering i egne strømmålere vil således gi bedre oversikt og dermed sterkere insentiv til å spare strøm.
 - o Nasjonalt breibandsråd foreslår å benytte elektronisk utstyr som tåler høyere temperatur (30-35 grader) slik at kjøling unngås, og at plassering av utstyr gjøres slik at naturlig ventilasjon, som for eksempel rister, enkelt kan benyttes.
- Felles bransjetiltak for å legge til rette for at utstyr, f.eks. antenner, ikke har estetiske ulemper.

Andre mottatte innspill:

- Nasjonalt breibandsråd mener det bør sikres så like søknader som mulig basert på kommunale/fylkeskommunale søknadsskjema.
- Nasjonalt breibandsråd foreslår også at mobiloperatørene bør være ansvarlig for oppdatering av FDV-dokumentasjon (forvaltning, drift og vedlikehold) og at det stilles krav oppdateringene.
- Sarpsborg kommune mener det er viktig at aktørene har tilstrekkelig kunnskap om kommunens roller både som grunneier og myndighet.
- Statens vegvesen mener det meste er på plass i dagens avtale med mobiloperatørene. Statens vegvesen mener netteierne bør lage og fremvise planer for planlagte utbygginger og endringer, og utleiere må på et tidlig stadium informere netteiere om nye prosjekter som kan gi forbedret infrastruktur for etablering av mobilnett. Dette for å sikre at utbygning ikke har negative konsekvenser for trafiksikkerhet gjennom reduksjon av siktlinjer.
- Ved behov for vedlikehold i kompleks infrastruktur (høytrafikkerte veger, bruer eller tunneler) må dette koordineres med Statens vegvesen for å redusere ulempen for trafikanter dersom det skulle være behov for stenging av infrastruktur for å arbeide trygt og sikkert.